

Bořilová, Libuše; Hochrun, Richard

Zpráva z oslav 30 let od založení Ústavu religionistiky na FF MU

Sacra. 2024, vol. 22, iss. 1, pp. 66-68

ISSN 1214-5351 (print); ISSN 2336-4483 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.80251>

Access Date: 02. 08. 2024

Version: 20240801

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Zpráva z oslav 30 let od založení Ústavu religionistiky na FF MU

Libuše Bořilová & Richard Hochrun, FF MU, Ústav religionistiky
e-mail: 539373@mail.muni.cz; e-mail: 539860@mail.muni.cz

Dne 14. a 15. listopadu 2023 se v Brně konaly akce připomínající třicetileté výročí založení Ústavu religionistiky na FF MU. V této zprávě bychom Vám chtěli přiblížit inspirativní a podnětné okamžiky z průběhu těchto událostí. Oficiální oslava byla zahájena v úterý 14. listopadu od 17:00 v prostorách Dietrichsteinského paláce v Brně. Po zahájení akce proslovem vedoucího ústavu Radka Kundta bylo postaráno o bohatý a pestrý program. Přítomní mohli prověřit své znalosti o historii brněnské religionistiky v rámci kvízu nebo se kulturně obohatit divadelním představením z pera Aleše Chalupy opatřeného akademickým úvodem.

Dalšího dne, tedy 15. listopadu, probíhaly od 9:00 do 13:15 na půdě Filozofické fakulty čtyři panelové diskuze zabývající se minulostí a budoucností české religionistiky. První panel probíhal pod vedením Evy Kundtové Klocové z Masarykovy univerzity a hodnotil třicet let české religionistiky a její posun. Diskutujícími byli Radek Chlup z Univerzity Karlovy, Martin Klapetek z Jihočeské univerzity, Dalibor Papoušek reprezentující domácí Masarykovu univerzitu a Milan Kováč jakožto zástupce slovenské Univerzity Komenského v Bratislavě. Společně zhodnotili pozici religionistiky v akademickém prostředí, a jak se tato pozice vyvíjela během třiceti let své existence. Všichni přítomní se shodli, že v tomto poměrně krátkém časovém rozmezí si česká religionistika zvládla vydobýt své místo i v mezinárodním prostředí. Jako negativa dnešního obrazu české religionistiky zmínili pokles veřejného zájmu i málo žen v českém religionistickém prostředí. Pozitivně vnímali nové technologie, které mohou religionisté během svého výzkumu využívat, a také interdisciplinaritu, zejména s obory, které byly před třiceti lety nemyslitelné, jako jsou například vědy zaměřené na informační technologie či umělou inteligenci. Touto diskuzí již trochu předjímali téma následujícího panelu.

Druhý panel byl tvořen Davidem Zbíralem z Masarykovy univerzity, Martinem Pehalem z Univerzity Karlovy a Dušanem Lužným z Univerzity Palackého v Olomouci. Role moderátora se pro tento panel ujal Martin Lang z Masarykovy univerzity. Hlavním tématem byla budoucnost české religionistiky z pohledu vědy a zejména role religionistiky v interdisciplinárním výzkumu. Zazněly otázky na téma nutnosti mezioborovosti a přínosu religionistiky pro ostatní obory studující náboženství. Během této diskuze padlo hned několik přirovnání, např. David Zbírál připodobnil práci religionisty v akademickém prostředí k „bruslení na okraji chaosu“ a Martin Pehal naopak „tanci na provaze“. Religionistika je tedy dle výše zmíněných věda na hranicích jednotlivých akademických disciplín a za její prosazení mezi ostatními obory je třeba, aby se s touto hraničností pracovalo. Tato existence však s sebou nese i jistou dávku pocitu marginality, se kterou se religionisté musí vypořádávat v rámci komunikace s odborníky z ostatních oborů. Dušan Lužný v tomto ohledu varoval před disidentskou mentalitou a religionisté se podle

něj nesmí marginalitou izolovat a omezit, ale naopak by měli své postavení využít. Základ interdisciplinarity vidí v otevřenosti a naslouchání poznatků druhých. Výhodou religionistiky je možnost využít přístupů z jiného oboru a přizpůsobit je předmětu bádání. Tento postoj tak může přinést nové perspektivy, témata a přístupy a otevírá nové možnosti poznání.

Třetí panel, moderovaný Tomášem Glombem za Masarykovu univerzitu, se tematicky zaměřoval na reflexi výuky religionistiky v českém prostředí. Diskuzi zahájila svým příspěvkem Lucie Valentínová, která mluvila zejména o jí vlastní religionistice na Univerzitě Pardubice, která vzhledem ke své velikosti, jak katedry, tak fakulty, není schopna pokrýt reprezentativně všechny tradice ve výuce, soustředí se tedy především na středoevropský kontext a kvůli absenci absolventů není možná rozvíjet dlouhodobé výzkumné zaměření pracoviště. Uvedla však, že díky tomu mají vazby na jiná, již zavedená pracoviště s doktorským studiem, odkud přijímají nové pracovníky, kteří, jak Valentínová doufá, s sebou přinášejí široký záběr metodologických přístupů a umožňují jejich pracovišti získat v této oblasti jistou nezávislost, což vnímá jako pozitivum.

Následoval příspěvek Radka Chlupa z Univerzity Karlovy, který, v návaznosti na Lucii Valentínovou, hovořil o reprezentativnosti výuky v rovině metodologie a tradic. V metodologii vnímá jisté základy, které si student musí nezbytně osvojit, jako přístupy Mircei Eliadeho, Émila Durkheima nebo Maxe Webera, ke kterým si pak student podle zaměření přibírá novější a náročnější metody. Věří, že z těchto nových metod má každé pracoviště vyučovat pouze ty, které používají a znají jeho pracovníci a není nutné usilovat o jejich kompletní pokrytí ve výuce. Rovněž není nutné se snažit o zastoupení všech velkých náboženství, jelikož jde převážně o pochopení symbolického myšlení a jednání, na což postačuje dostatečně široký vzorek náboženství.

Třetí účastnice panelu, Iva Doležalová, v příspěvku mluvila zejména o svém domácím brněnském pracovišti, u kterého vyzdvihla zaměření jednotlivých stupňů studia. Zatímco bakalářské studium se zaměřuje na poskytnutí pestré škály tradic, magisterské studium dává důraz na metodologii, přičemž sama se pak snaží během výuky vkládat jednotlivé tradice do metodologických rámců a dát studentům příležitost zažít, jak jednotlivé přístupy pracují s dílčími tématy a jak jednotlivé rámce mění vlastní výzkumné otázky. Také uvedla, že studenti jsou vystaveni jistě otevřenosti a střídání přístupů podle toho, který pracovník je právě zapojen do výuky. Takové propojování dílčích témat s metodologickými přístupy považuje za spoluutvářející faktor pro obor religionistiky.

Čtvrtý panel byl moderovaný Jakubem Cigánem z Masarykovy univerzity a tematizoval roli religionisty ve veřejném prostoru. Zahájil jej svým příspěvkem Zdeněk Vojtíšek z Univerzity Karlovy. Na začátku uvedl, že religionista musí na jedné straně dopřát lidem náboženskou svobodu, na druhé straně však také upozorňovat i na případy, kdy některé společenství vykazuje problematické jednání, byť s rizikem, že bude označen za nepřítele některé náboženské skupiny, nicméně tím může přispět ke kultivaci veřejného prostoru. Přínos religionistiky vidí i v tak rozšířeném fenoménu, jakým jsou konspirační teorie a dezinformace, a zároveň uvedl, že při jejich studiu funguje interdisciplinarita s obory jako politologie nebo antropologie. V souvislosti s rostoucí relevancí religionistiky ve veřejném prostoru

v časech krize dodal na závěr bonmot, že pokud veřejnost nevyžaduje výslovně služby religionistů, tak je to možná dobrá zpráva.

Jako další promluvil David Václavík z Masarykovy univerzity, který na úvod navázal na Zdeňka Vojtíška. Ve svém příspěvku se věnoval relevanci religionistiky jako veřejné služby. To podle něj obnáší upozorňování na nepravdy a nedorozumění, které kolují ve veřejném prostoru, a problematiku náboženství v současném světě vůbec. Zejména v dnešní době, kdy se zásadně proměnil mediální prostor, se má také religionistika zamýšlet, jak této role veřejné služby dosáhnout. Druhá část jeho příspěvku se věnovala otázce: „Jak dostat religionisty do New York Times?“ Odpověď podle něj je, že budeme sami přinášet témata a umět na ně relevantně odpovídat směrem k veřejnosti i akademickému prostředí, kterému může religionistika ukázat, že mnoho výzkumných otázek se dá řešit zajímavým a novým způsobem. Toto otevírání nových perspektiv vidí jako poslání všech oborů, zejména těch malých.

Jako poslední mluvil Daniel Topinka z Univerzity Palackého v Olomouci. V souvislosti s novými výzvami si kladl otázku, zda jsme jako religionisté přítomni při definování nových výzev. Vidí totiž jako deficit absenci religionistů při „foresightových“ plánovacích akcích různých institucí a vnímá jako škodu, že nás zvou pouze na témata spojená s bezpečností. Měli bychom podle něj zaujmout mnohem aktivnější přístup, více přinášet témata do společnosti a nečekat, až nás někdo osloví. Vnímá, že v laickém prostředí, dle jeho hodnocení, má religionistika relativně malý dopad a mělo by se přemýšlet nad vzdělávacím systémem, který, jak poznamenal David Václavík, je poměrně pružný, ale nevyužíváme toho. Takto bychom mohli dostávat svá témata do širšího povědomí.

Během probíhajících diskuzí byla reflektována historie religionistiky, rozebírána její role v současném kontextu a zároveň se hledělo do budoucnosti této disciplíny. Hlavními tématy, která se prolínala všemi panely, byla důležitost interdisciplinarity a složité postavení religionistiky v akademickém prostředí. Velmi přínosné bylo sledovat názory a zkušenosti odborníků z rozdílných českých a slovenských pracovišť. Tento různorodý pohled na přístup k religionistice nám umožnil lépe porozumět jejímu vývoji a přínosu v akademickém světě. Celá diskuze probíhala v příjemném duchu, který byl podpořen i výborným občerstvením. Jsme přesvědčeni, že konference poskytla všem zúčastněným příležitost k rozšíření jejich znalostí a zejména studentům vykreslila obraz reality práce religionistických akademických pracovníků. Na závěr bychom rádi poděkovali organizátorům oslav za jejich úsilí a všem účastníkům panelových diskuzí za zajímavou diskuzi, která přinesla nové pohledy a podněty k dalšímu rozvoji oboru religionistiky.